

вляться по заявлению заинтересованного лица как до начала, так и в процессе работ по массовой первичной регистрации. В этом случае лицо подает в местную примэрию заявление о передаче земли в частную собственность и выдаче документа, удостоверяющего право владения землей. К заявлению прилагаются:

а) договор о передаче земли в пользование на неограниченный срок или документ о предоставлении земли для строительства и эксплуатации жилого дома;

б) документ, подтверждающий право собственности на дом.

В случае отказа органа местного публичного управления гражданин вправе обратиться в суд согласно закону РМ «Об административном суде» [8].

Литература:

1. Официальный монитор РМ № 131-138 от 29.05.2015 г.
2. Официальный монитор РМ № 90-91 от 01.10.1998 г.
3. Официальный монитор РМ. Специальный выпуск от 27.06.2006 г.
4. Ведомости Верховного Совета и Правительства Молдавской ССР, 1983 г. № 6, ст. 40
5. Сосна Б., Ротару И., Булгару А., Правовое регулирование купли-продажи квартир, «Contabilitatea și audit», 2007, № 6, стр. 62
6. Официальный монитор РМ № 5-7 от 11.01.2008 г.
7. Официальный монитор РМ № 107 от 04.09.2001 г.
8. Официальный монитор РМ. Специальный выпуск от 03.10.2007 г.

NOȚIUNEA DE *MINOR* PRIN PRISMA UNOR TEHNICI NORMATIVE DIN LEGISLAȚIA PENALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

Ioana CASANDRA,

doctorandă, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al AȘM

SUMMARY

A special role in the theory of criminal law have embodiments of criminal liability of minors, in particular the penalties adopted and applied them. Of course, each country shapes its own theory about the age of criminal liability and that liability limits, forms of criminal liability of minors, consecrating them in normative aspect. Accordingly establish that the criminal law of the Republic of Moldova and the Romanian one, taking into account the person's age in several aspects: 1) age – a sign of the active subject of the offense (a) in terms of overall limits and special liability criminal; b) limits in terms of punishment applicable to minors; c) in terms of legal means of differentiation and individualization of criminal punishment; d) in terms of performance requirements criminal charges) or age – as a sign of passive subject of the offense.

Keywords: child, minor, minority, age, criminal, educational measure, criminal penalty

* * *

Un rol aparte în teoria dreptului penal îl au formele de realizare a răspunderii penale a minorilor, în particular pedepsele adoptate și aplicate acestora. Desigur, fiecare stat își conturează propria-i teorie cu privire la răspunderea penală a minorilor și limitele acestei răspunderi, formele de răspundere penală a minorilor, consacându-le și în aspect normativ. În consecință, stabilim că atât legislația penală a Republicii Moldova, cât și cea a României au luat în considerație vârsta persoanei din mai multe aspecte: 1) vârsta – semn al subiectului activ al infracțiunii (a) sub aspectul unor limite generale sau speciale ale răspunderii penale; b) sub aspectul limitelor pedepselor aplicabile minorilor; c) sub aspectul mijloacelor juridice de diferențiere și individualizare a pedepsei penale; d) sub aspectul cerințelor de executare a pedepsei penale) și vârsta ca semn al subiectului pasiv al infracțiunii.

Cuvinte-cheie: copil, minor, minoritate, vîrstă, răspundere penală, măsură educativă, pedeapsă penală

Introducere. Cadrul activităților de prevenire și combatere a criminalității în societate pune în evidență în mod principal rolul individual al activității de prevenire și combatere a delincvenței juvenile (criminalitatea minorilor). Această activitate complexă și multispectuală poate avea succes doar în ipoteza unor eforturi din partea întregii societăți în asigurarea dezvoltării minorilor și acordarea atenției sporite evoluției personalității lor de la cea mai mică vîrstă.

Printre mijloacele de luptă cu criminalitatea în ansamblu, în special punctînd pe delincvența juvenilă (criminalitatea minorilor), sînt și cele cu caracter penal. În fapt, Codul penal al RM, adoptat la 18

aprilie 2002, a depășit anumite probleme ce se impuneau la nivelul sancționării persoanelor minore [1], însă a lăsat în vigoare aceleași elemente ale sistemului represiv, punînd în evidență mai accentuată modelul mixt al acestuia.

Spre deosebire de legislația penală a Republicii Moldova vizînd răspunderea penală a minorilor, C. pen. în vigoare al României a adoptat un sistem liberal de reacție contra criminalității minorilor, fiind pus în acțiune un mecanism bine conturat de măsuri educative privative și neprivative de libertate. În context, legislația României identifică minoritatea penală drept una dintre cauzele de neimputabilitate penală [2].

În acest sens, devine importan-

tă stabilirea în continuare a unor posibilități de sancționare a minorilor potrivit legislației penale în vigoare a Republicii Moldova și determinarea controverselor și contradicțiilor ce nu au fost luate în considerație de către legiuitor și posibilitățile respective urmează a fi puse în acțiune. Acest ultim fapt este pertinent și pentru legislația penală a României, care a intrat în vigoare în anul 2014, iar eficiența aplicativă încă nu a fost demonstrată pe deplin în practică.

De obicei, se remarcă în literatura de specialitate, publicul larg consideră că față de minorii delincvenți nu se iau măsuri de pedepsire suficient de drastice, impunându-se, în acest aspect, nuanțarea unei game mai largi de sancțiuni adaptate personalității și contextelor specifice în care s-au format aceștia (mai cu seamă se operează în varianta modelului represiv de sancționare a minorilor) [3, p. 78].

Însă, este certă inițierea discursului științific cu momente legate de aferența sistemului de răspundere penală a minorilor: *la o situație cu totul alta decât răspunderea penală a persoanelor majore ori la o situație de excepție de la regulile răspunderii penale a persoanelor majore*. În cazul în care ar fi operantă prima variantă a acestui sistem de analiză, ar trebui configurat un mecanism distinct de răspundere penală a minorilor, punând în evidență toate elementele ce caracterizează individualitatea cauzei. Cu totul alt procedeu se aplică în cazul unei excepții de la regulile răspunderii penale a persoanelor majore, prin invocarea unor reguli speciale care se referă la minori. Analiza sistematică a normativului penal adoptat în România și în Republica Moldova pune în evidență definitorie ambele aceste soluții:

a) În România, minoritatea, fiind percepută drept cauză de neimputabilitate, denotă un sistem nou de valorificare a relațiilor sociale de drept penal, al căror subiect activ incident este minorul, spre deosebire de persoana care a atins vârsta majoratului.

b) În Republica Moldova, minoritatea nu este percepută în mod distinct decât sub aspectul unor excepții de la regulile răspunderii penale a subiectului activ major. Acest fapt reiese inclusiv din precizarea teoretică de atribuire a minorului la categoria unui subiect activ general al infracțiunii, inclusiv în cazul vârstei acestuia de la 14 ani (dacă art. 21 alin. (1) C. pen. al RM identifică infracțiunea ca fiind pasibilă de răspundere penală pentru persoanele minore, inclusiv de la vârsta de 14 ani). Infractorii minori răspund pentru anumite categorii de infracțiuni și față de această categorie de infractori nu se aplică toate categoriile de pedepse penale stabilite prin C. pen. al RM.

Rezultate obținute și discuții.

O abordare a clasificării minorilor, care să asigure o individualizare a răspunderii acestora și să soluționeze problema diferențierii acestei răspunderi în cazul diferitelor categorii de minori este destul de rațională, dar departe de a fi una absolută. Or se subliniază în literatura de specialitate că urmează a se lua în calcul caracterul dublu al răspunderii și să nu fie subestimat rolul preventiv-motivațional al stabilirii răspunderii în legea penală [4, p. 36].

În acest context, la stabilirea răspunderii penale, legiuitorul are în vedere noțiunile tipice, determinate prin anumite criterii unice. Legea penală nu este adresată unor persoane concrete, ea suppose răspunderii penale (aspectul pozitiv) toate persoanele care posedă anumite trăsături specifice și pot deci fi subiecți activi ai infracțiunilor. Persoana concretă, cu particularitățile sale individuale, apare doar în procesul de realizare a sancțiunii legii penale, moment în care are loc trecerea de la special la particular. Din aceste raționamente, problema responsabilității și răspunderii nu poate fi soluționată în lege fără anumite prezumții. Acestea se referă inclusiv la minori [4, p. 38].

Luând în calcul complexitatea problemei privind specificul

răspunderii penale a minorilor de anumite vârste, este necesar a constata că acest specific nu este reflectat pe deplin și nu este cercetat pînă la capăt. Luarea în vedere a unor trăsături personale specifice ale minorului urmează să fie încadrate la reglementarea tuturor instituțiilor de drept penal legate de răspunderea și pedeapsa aplicată minorilor (liberarea de răspundere penală, dispunerea pedepsei penale, atenuarea pedepsei penale, liberarea de pedeapsă penală, aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ etc.).

Minorii cu vârsta între 16 și 18 ani sînt considerați – conform legii penale – subiecți de drept, care sînt responsabili deplin și supuși răspunderii penale. Totuși, în aspect social-psihologic, aceștia rămîn a fi minori, se deosebesc de adulți prin anumite particularități subiective, iar acest ultim fapt urmează să influențeze soluționarea problemei privind răspunderea penală a acestora. În acest context, recunoașterea minorilor de această vîrstă pe deplin responsabili nu predetermină egalarea acestora cu adulții.

O altă întrebare este legată de limitele inferioare ale vârstei subiectului activ al infracțiunii (minorului) de la care poate surveni răspunderea penală și infractorul să fie pasibil de o constrângere de ordin penal: *Care este sau trebuie să fie limita perioadei responsabilității absolute și a celei limitate?* [5, p. 398].

După cum menționează V. Dongoroz, S. Kahane, I. Oancea și alți autori români, limita inferioară a vârstei ar fi cea de la care minorul ar putea fi socotit că avînd capacitatea de a înțelege ceea ce, în relațiile social-umane, este bine și ceea ce este rău și de a-și conduce astfel în mod conștient voința [6, p. 218].

În teoria dreptului penal se admite că atunci cînd, potrivit legii civile, vârsta la care o persoană devine majoră este prea ridicată, limita superioară pentru răspundere penală a minorilor poate fi stabilită mai jos decât limita civilă [6, p. 219].

Cu adevărat, susține autorul T. Pop, aceste limite nu se pot fixa în mod uniform la toate popoarele, căci acestea diferă după rasă, climă, cultură, educație etc. [5, p. 398]. Este adevărat și faptul că influența vârstei asupra imputabilității este incontestabilă. Or fizicul și psihicul, adică facultățile morale și intelectuale ale omului, se dezvoltă progresiv odată cu vârsta.

Așadar, este contradictorie realitatea utilizării sintagmelor *minoritate penală* și *minoritate în fața legii penale* (ultima sintagmă este utilizată pe larg de către autorul I. Teodorescu, citat după [5, p. 412]), acestea din urmă fiind raportate la sinteza tuturor problemelor privitoare la minorii infractori [7, p. 408]. Literatura de specialitate română consideră aceste sintagme incorecte, deoarece, se subliniază, termenul *minoritate* oferă loc pentru confuzii. Astfel, V. Dongoroz consideră necesară utilizarea sintagmelor *infractori minori* sau *infractori nevîrstnici* [7, p. 408].

Susținem pe deplin, din acest ultim punct de vedere, existența a două perioade în cursul dezvoltării progresive a omului, perioade care se impun ca fiind relevante din perspectiva imputabilității și responsabilității penale: **minoritatea** și **majoratul** [5, p. 394].

În fapt, minoratul este întotdeauna relevant și incident perioadei neimputabilității penale. În ceea ce privește perioada imputabilității penale, incidența minoratului este atestată doar în cadrul formelor de manifestare descrise prin responsabilitatea relativă și responsabilitatea redusă.

În acest context, nu susținem ideea legiuitorului român de a indica la *major* inclusiv în cazul în care persoana are vârsta cuprinsă între 14 și 18 ani. Astfel, potrivit art. 134 C. pen. al României, dispozițiile referitoare la minoritate se aplică și **majorilor** care, la data săvârșirii infracțiunii, aveau vârsta cuprinsă între 14 și 18 ani [2]. În viziunea noastră, este vorba, de asemenea, de categoria minorilor, majorul prezumînd atingerea vârstei de 18 ani.

Conform art. 2 alin. (3) din Codul familiei al RM, relațiile familiale sînt reglementate în conformitate cu următoarele principii: „[...] prioritate a educației **copilului** în familie, manifestare a grijii pentru întreținerea, educația și apărarea drepturilor și intereselor membrilor **minori** și ale celor inapți de muncă ai familiei [...]” [8].

În conformitate cu art. 25 alin. (6) din C. fam. al RM, depunerile făcute de soți pe numele **copiilor lor minori** sînt proprietate a copiilor și nu se iau în considerare la partaj [8], iar ulterior acest act normativ vizează categoria de copil minor (spre exemplu, titlul Cap. X. „Drepturile copiilor minori”) [8].

Art. 51 alin. (1) din C. fam. al RM definește **copilul** ca fiind „persoana care nu a atins vârsta de 18 ani (majoratul)” [8]. Adică, Codul familiei al Republicii Moldova împarte convențional etapele vârstei persoanei în două categorii:

a) *copilărie* – pînă la vârsta de 18 ani;

b) *majorat* – cu vârsta mai mare de 18 ani.

Incoerențele textului normativ demonstrează o lipsă de precizie în perceperea noțiunilor utilizate. De altfel, întru justificarea punctului propriu de vedere, invocăm și dispoziția art. 53 alin. (3) C. fam. RM, care prevede că **minorul** care a căpătat capacitatea deplină de exercițiu pînă la atingerea majoratului își apără drepturile și interesele legitime de sine stătător. Adică, definind copilul ca fiind persoana care nu a atins vârsta de 18 ani (art. 51 alin. (1) din C. fam. al RM), se face alegația și la minor, în aceeași perioadă – a copilăriei [8]. Acest ultim fapt reiese și din analiza normelor prevăzute de art. 142 alin. (3) și art. 152 alin. (1) C. fam. al RM. Astfel, conform art. 34 alin. (1) Cod civil al RM și art. 142 alin. (3) C. fam. al RM, ele se instituie asupra **copiilor în vîrstă de la 14 la 18 ani** [34; 36], iar potrivit art. 152 alin. (1) C. fam. al RM, în casele de copii de tip familial pot fi plasați pentru întreținere și educație **copiii** orfani și **copiii**

rămăși fără ocrotire părintească **în vîrstă de pînă la 14 ani** [8].

În conformitate cu art. 81 alin. (1) C. fam. al RM, „în circumstanțe excepționale [...], **copiii majori** pot fi obligați de către instanța judecătorească [...]” [8].

C. civ. al RM operează cu un alt tablou terminologic referitor la perioadele vârstei persoanei. În acest sens, conform art. 20 alin. (1) C. civ. RM, capacitatea deplină de exercițiu începe la data la care persoana fizică devine majoră, adică la împlinirea vârstei de 18 ani [9]. Cert este deci faptul că în unanimitate legislația Republicii Moldova operează cu etapa majoratului de la 18 ani.

Prin art. 20 alin. (3) C. civ. al RM se face precizarea precum că „**minorul care a atins vârsta de 16 ani** poate fi recunoscut ca avînd capacitate de exercițiu deplină [...]” [9], iar în sensul art. 21 al C. civ. al RM se indică la **minorul care a împlinit vârsta de 14 ani** și la **minorul care a împlinit vârsta de 16 ani**.

În același sens, art. 22 C. fam. al RM operează cu categoria de **minor care nu a împlinit vârsta de 14 ani**, în particular „**minor în vîrstă de la 7 la 14 ani**” [9].

Conform art. 1406 C. civ. al RM, se prevede răspunderea pentru prejudiciul cauzat de un **minor care nu a împlinit 14 ani**. În acest context, prejudiciul cauzat de un minor care nu a împlinit 14 ani se repară de părinți (adoptatori) sau de tutorii lui, dacă nu demonstrează lipsa vinovăției lor în supravegherea sau educarea minorului. Dacă **minorul care nu a împlinit 14 ani** a cauzat prejudiciul cînd se afla sub supravegherea unei instituții de învățămînt, de educație sau unei instituții curative ori a unei persoane obligate să-l supravegheze în bază de contract, acestea răspund pentru prejudiciul cauzat, dacă nu demonstrează că el s-a produs nu din vina lor. Obligația părinților (adoptatorilor), tutorilor, a instituțiilor de învățămînt, de educație, a instituțiilor curative de a repara prejudiciul cauzat de un **minor** nu încetează odată cu atin-

gerea **majoratului** acestuia sau odată cu dobândirea unor bunuri suficiente pentru repararea prejudiciului [9].

Cu privire la **minorii în vârstă de pînă la 14 ani** se poate vorbi, constată N. Țurcanu, numai despre acțiunea ilicită. Inacțiunea ilicită nu poate fi prezentă în acest caz, deoarece legea nu pune în sarcina *persoanelor incapabile*, cum sînt *minorii*, obligații a căror neexecutare angajează răspunderea civilă delictuală [10, p. 47]. Pentru angajarea răspunderii pentru prejudiciul cauzat de **minorii pînă la 14 ani** nu se cere condiția ca minorul să fi acționat cu discernămint, adică cu vinovăție, menționează N. Țurcanu. Nu considerăm corectă echivalarea admisă de către autor între *vinovăție* și *discernămint*. Or discernămintul se constată în cazul unor categorii de infractori (în funcție de vîrstă), iar vinovăția este proprie pentru constatare în cazul tuturor infracțiunilor.

Referitor la răspunderea pentru prejudiciul cauzat, art. 1407 C. civ. al RM prevede că **minorul între 14 și 18 ani** răspunde personal pentru prejudiciul cauzat, potrivit regulilor generale. În cazul în care minorul între 14 și 18 ani nu are bunuri sau venituri suficiente pentru repararea prejudiciului cauzat, acesta trebuie reparat, integral sau în partea nereparată, de către părinți (adoptatori) sau curator, dacă nu demonstrează că prejudiciul s-a produs nu din vina lor. Obligația părinților (adoptatorilor) sau curatorului de a repara prejudiciul cauzat de un minor între 14 și 18 ani încetează în cazul în care autorul prejudiciului a atins **majoratul**, precum și în cazul în care, înainte de a fi atins majoratul, acesta dobîndește bunuri sau venituri suficiente pentru repararea prejudiciului [9].

Această claritate însă, care are incidență mai cu seamă în materie civilă și familiară, nu este evidențiată (sau anume în asemenea mod incoerent) din perspectiva analizei complexe a C. pen. al RM. După cum am menționat anterior, C. pen. al RM nu configurează minoritatea ca fiind o cauză

de neimputabilitate în mod expres, ci o definește în mod tacit, prin intermediul art. 21 alin. (1)-(2) C. pen. al RM.

În ceea ce privește textul propriu-zis al C. pen. al RM, se identifică incoerențe profunde legate de utilizarea diferită a termenilor ce se referă la aceeași categorie juridică – *minorii*, ori noțiuni legate nemijlocit de diferite categorii de vîrstă. Astfel, se nuanțează următoarele forme de operare tehnică:

- În **2** cazuri se pune în evidență termenul de **minorat** (art. 34 alin. (5) lit a); art. 79 alin. (1) C. pen. al RM). Și acest uz are loc prin intermediul normelor penale generale. C. pen. al RM, în PS, nu operează cu o asemenea noțiune, precum *minorat/minoratul*. Este important a stabili că legea penală operează cu *minoratul* ca circumstanță excepțională, care indică anumite posibilități de diferențiere a pedepsei penale, deși, în contextul circumstanțelor atenuante prevăzute de art. 76 alin. (1) lit. b) C. pen. al RM, legiuitorul face uz de termenul **minor**.

- În **33** cazuri (15 cazuri prevăzute în PG a C. pen. și 18 cazuri prevăzute în PS a C. pen. al RM) se indică la termenul generic de **minor/minori**. Semnificația acestui termen nu ar crea impedimente aplicative, dacă nu ar fi determinate alte corelații tehnice adoptate. Or legiuitorul din Republica Moldova pune accent pe un ansamblu de detalizări a limitelor de vîrstă ale minorului, creîndu-se confuzii atît la nivel teoretic, cît și în aspect practico-aplicativ.

- În **2** cazuri (prevăzute exclusiv de PG a C. pen. al RM) se indică la sintagma **condamnat minor/minor condamnat**. În esență, această sintagmă adoptată de către legiuitor pune în evidență statutul persoanei în cadrul relațiilor juridico-penale, iar termenul de *minor* îi precizează vîrstă, care nu poate deroga de la categoria juridică de minor, în ansamblu. Acest fapt nu creează dificultăți de interpretare juridică.

- În continuare însă, legiuitorul admite posibilitatea de interpreta-

re paralelă a uneia și aceleiași categorii juridice. Or se cunoaște că minorul este persoana care nu a atins vîrsta majoratului, adică pînă la 18 ani. Nu este clară realitatea prevederii de către legiuitor în mod expres, în **4** cazuri (2 cazuri prevăzute în PG a C. pen. al RM – art. 54 alin. (1); art. 72 alin. (5) C. pen. al RM și 2 cazuri prevăzute în PS a C. pen. al RM – art. 201 alin. (2), art. 208² C. pen. al RM) a sintagmei **persoană în vîrstă de pînă la 18 ani**, deși titlul normei pune accentul pe **minor**.

În viziunea noastră, această delimitare și definire normativă nu se impune. Or, nu ține de domeniul dreptului penal definirea noțiunii de minor. Această noțiune trebuie să rezulte din contextul normativității în ansamblu și să fie impusă în uz cu aceeași semnificație juridică. În acest context, propunem modificarea art. 54 alin. (1) și a art. 72 alin. (5) C. pen. al RM prin substituirea sintagmei „**persoană în vîrstă de pînă la 18 ani**” cu termenul generic de „**minor**”.

Interpretarea normelor invocate creează un ansamblu de dificultăți de percepție a textului legii penale. Oricum este evident, mai cu seamă din conținutul art. 54 C. pen. al RM, că minorul este anume persoana care nu a atins vîrsta de 18 ani. Nu este justificată însă abordarea legiuitorului din Republica Moldova, care, utilizînd termenii de *copil* și *minor* le egalează, dar nu întotdeauna. Spre exemplu, titlul Cap. VII C. pen. al RM este „**Infracțiuni contra familiei și minorului**”, deși în contextul conținutului acestui capitol se operează cu „traficul de copii” (art. 206 C. pen. al RM), „recurgerea la prostituția practică de un copil” (art. 208² C. pen. al RM) etc. În fapt, în cazul infracțiunii de recurgere la prostituția practică de un copil, legiuitorul operează cu termenul *copil* în conținutul titlului normei, iar în conținutul propriu-zis se indică la „**persoana care nu a împlinit vîrsta de 18 ani**”.

În această gamă de precizări normativ-textuale, se stabilește că legiuitorul face uz de *minor* și *copil* (în unele cazuri) pentru a acoperi

același conținut – persoana cu vîrsta pînă la 18 ani, deși, în viziunea noastră, această situație nu este justificată. Considerăm, în acest ultim caz, că se cere precizarea art. 206 C. pen. al RM și art. 208² C. pen. al RM prin folosirea unilaterală a termenului de **minor**.

Uneori însă este cert că termenul *copil* nu indică la categoria de vîrstă a persoanei, ci la legătura de rudenie, fapt care poate fi, conchidem, lăsat în acest anume ultim sens, în uz tehnico-normativ.

● În 1 caz (art. 89 alin. (2) lit. d), g) C. pen.), legiuitorul din Republica Moldova indică, în mod alternativ, la categoria de *minor* și *copil în vîrstă de pînă la 8 ani*. Această distincție nu este justificată pe măsura admiterii (s-a precizat anterior) uzului unor asemenea noțiuni precum *persoană în vîrstă de pînă la 18 ani, copil* – ca persoană în vîrstă de pînă la 18 ani, *minor*. Aceste raționamente logice dictează realitatea punerii în valoare a unui format unic de utilizare a noțiunii de minor. În acest context, propunem modificarea art. 89 alin. (2) lit. d), g) C. pen. al RM prin înlocuirea sintagmei „**copil în vîrstă de pînă la 8 ani**” cu „**minor în vîrstă de pînă la 8 ani**”.

De asemenea, în 2 situații normative (prevăzute de PG a C. pen. al RM – art. 96 alin. (1), art. 96 alin. 93) C. pen. al RM) se utilizează în mod exclusiv sintagma „**copil de pînă la 8 ani**”, fapt care impune modificarea acesteia în forma anunțată anterior.

● În 19 situații (3 prevăzute în PG a C. pen. al RM și 16 în PS a C. pen. al RM) se utilizează termenul de **copil/copii**. Este de reținut faptul că utilizarea acestui termen în PG a C. pen. al RM nu creează anumite dificultăți normative și aplicative, înțelesul acestuia fiind elucidat prin nivelul unor raporturi de rudenie, dar nu prin etapa vîrstei persoanei. Legiuitorul, în PS a C. pen. al RM, nu utilizează sensul în cauză al termenului în discuție, acesta indicînd anume la categoria de vîrstă a unei persoane, doar că esența și semnificația noțiunii nu se regăsește interpre-

tată în C. pen. al RM nici în mod legal, nici în formă sistematică. Acest din urmă fapt impune necesitatea unei modificări a normelor în situațiile vizate, în particular prin înlocuirea termenului „**copil**” prin noțiunea generică „**minor**”. Mai cu seamă că, în procesul interpretărilor normative, anume acest sens se are în vedere.

Spre exemplu, S. Brînză și V. Stati, la interpretarea infracțiunii de scoatere ilegală a copiilor din țară (art. 207 C. pen. al RM), menționează că victimă a infracțiunii este **minorul**, indiferent dacă are calitatea de cetățean al Republicii Moldova, cetățean al unui alt stat, polipatrid sau apatrid [11, p. 1048].

Autorul A. Borodac, referindu-se la infracțiunea de atragere a minorilor la activitatea criminală sau determinarea lor la săvîrșirea unor fapte imorale (art. 208 C. pen. al RM), enunță că infracțiunea se poate manifesta prin două modalități normative:

1) atragerea **minorilor** în activitate criminală sau instigarea lor la săvîrșirea infracțiunilor;

2) determinarea **minorilor** la săvîrșirea unor fapte imorale [12, p. 233].

Agravarea infracțiunii vizate are loc prin operarea unor subiecți activi speciali, deși subiectul pasiv își modifică denumirea tehnică: din **minor** în **copil** (art. 208 alin. (2) C. pen. al RM).

● Delimitarea clară între categoriile de vîrstă a persoanelor, care joacă un rol determinant în contextul aplicării legii penale a Republicii Moldova, este evidențiată **într-un singur caz**, adică se invocă categoria de *minor* și cea de *majorat* (art. 93 alin. (2) C. pen. al RM). Din perspectiva interpretării doctrinare a normei în cauză, identificăm anumite incertitudini: legiuitorul indică la „*minor*” (o primă categorie de vîrstă), „*majorat*” (o altă categorie de vîrstă), indicînd ulterior la „**atingerea vîrstei de 18 ani**”. În fapt, se deduce că legiuitorul are în vedere atîngerea aceluiași majorat.

În viziunea noastră, nu este

justificată operarea cu același conținut, dar cu termeni diferiți, în întreg C. pen. al RM, mai cu seamă în conținutul aceleiași norme. Aceste premise conturează necesitatea modificării normei alegate, în special prin înlocuirea sintagmei „**după atingerea vîrstei de 18 ani**” cu „**după atingerea majoratului**”.

● În 4 situații normative (prevăzute de PS a C. pen. al RM: art. 217³ alin. (3), art. 217⁵ alin. (1), art. 217 alin. (3) lit. b¹), e), art. 217¹ alin. (3) lit. b¹), e) C. pen. al RM se admite o diferențiere (deși nu prea clară din punct de vedere al interpretării doctrinare – *n.a.*) între noțiunea de **minor** și cea de **tineret**.

Este cunoscut faptul că majoritatea persoanelor sînt implicate în instruire la o vîrstă minoră sau, deși a atins majoratul, este tînăr. Însă absența unor previziuni normative referitoare la conținutul termenului de *tînăr* (care, de fapt indică etapa vîrstei persoanei) denaturează caracterul previzibil al normei. Or în procesul de instruire pot fi implicate și persoane de vîrstă înaintată. Aceste premise conturează ideea de a exclude din conținutul normelor invocate anterior sintagma „**a minorilor sau tineretului**”.

● În 4 cazuri normative, legiuitorul din Republica Moldova face o delimitare, fără interpretare aferentă, între noțiunile de **minor** și **persoană care a atins vîrsta de 18 ani**, uneori indicînd paralel și la categoria de **tineret** (art. 208 alin. (1), art. 209 alin. (1), art. 217 alin. (3) lit. b¹), e), art. 217¹ alin. (3) lit. b¹), e) C. pen. al RM).

Am anunțat anterior că, în PG a C. pen. al RM, legiuitorul face uz de termenul de **majorat**, care indică anume la categoria persoanelor care au atins vîrsta de 18 ani. În acest sens, apare necesitatea de înlocuire a sintagmei „**persoană care a atins vîrsta de 18 ani**” cu îmbinarea „**persoană care a atins vîrsta majoratului**”.

● Pentru a releva semnificația unui început de vîrstă a minorului/copilului, este necesar a indica la

utilizarea, într-un context normativ, a noțiunii de **copil nou-născut** (art. 147 C. pen. al RM). Și aici este important a contura ideea că noțiunea de **copil** este utilizată pentru a preciza gradul de rudenie, și nu vârsta, iar sintagma **nou-născut** subliniază anume elementul de vârstă.

În același mod, se face apel la sintagma de **persoană de vârstă înaintată** (art. 217⁶ alin. (2) lit. c) C. pen. al RM), paralel cu termenul de **minor**. Legislația în vigoare nu pune în vedere categoria și limita strictă care diferențiază anumite etape ale vârstei persoanei, deși, în sensul normei invocate la acest moment, această categorie de persoane poate fi sistematic interpretată, mai cu seamă că se face o legătură între *starea de neputință* și *vârsta înaintată*. Pentru a crea un colorit de utilizare unică a termenilor legați de vârsta persoanei, propunem consemnarea în conținutul art. 217⁶ alin. (2) lit. c) C. pen. al RM a noțiunii de „**bătrânețe**”, și nu a „**vârstei înaintate**”. Or utilizarea termenului de **minor** impune o racordare tehnică anume în sensul vizat.

● În 1 situație normativă prevăzută de PS a C. pen. al RM (art. 171 alin. (3) lit. b) C. pen. al RM) se face uz de sintagma **persoană minoră în vârstă de pînă la 14 ani**. Am menționat anterior că limita minimă a vârstei minorului este de la naștere, iar limita superioară – 18 ani. În acest cadru de analize, persoana în vârstă de pînă la 14 ani se încadrează pe deplin în aceste limite, fapt care nu exclude existența situației de minoritate. Mai cu seamă că legiuitorul utilizează, în mod nejustificat, și termenul de **persoană în vârstă de pînă la 14 ani**, și cel de **minor**. Or minorul este de fapt o anumită persoană evidențiată și printr-o anumită etapă a vârstei. În acest context, propunem înlocuirea sintagmei „**persoană minoră în vârstă de pînă la 14 ani**” cu cea de „**minor în vârstă de pînă la 14 ani**” din conținutul normei indicate.

● În 1 situație normativă prevăzută de PS a C. pen. al RM (art.

137 alin. (3) lit. f) C. pen. al RM), legiuitorul indică la categoria de **copil care nu a împlinit vârsta de 18 ani**. Se observă că anterior legislația nominalizează categoria de *copil/copii* ca fiind *minor/minori*, adică persoane care nu au atins vârsta de 18 ani. Este cu desăvîrșire nejustificată și tautologică utilizarea în textul normativ, paralel cu termenii *minor* și *copil*, a sintagmei *copil în vârstă de pînă la 18 ani*. În scopul uniformizării tehnice a legii penale, se impune înlocuirea îmbinării „**copil care nu a împlinit vârsta de 18 ani**”, din conținutul art. 137 alin. (3) lit. f) C. pen. al RM), cu cea de „**minor**”.

● În același sens de interpretare, este evidentă tautologia admisă de către legiuitor în sensul art. 206 alin. (3) lit. d¹), e), e¹) f) C. pen. al RM, în speță prin utilizarea concomitentă a termenului de **copil** și **copil în vârstă de pînă la 14 ani**.

Interpretările sistematice anterioare arată că legiuitorul utilizează termenul de *copil* în sens de *minor*, adică o persoană care nu a atins vârsta de 18 ani. În această ordine de idei, propunem modificarea normei invocate, în particular prin înlocuirea în conținutul art. 206 alin. (3) C. pen. al RM a termenului „**copil**” cu „**minor**”, iar sintagma „**copil în vârstă de pînă la 14 ani**” să fie înlocuită cu expresia „**minor în vârstă de pînă la 14 ani**”.

Concluzii

1. Dacă termenul civilistic indică la *minor* ca fiind persoana care nu a atins vârsta majoratului (18 ani), legislația penală poate să se bazeze anume pe această diferențiere tehnică și constitutivă între **minor (minorat)** și **major (majorat)**.

2. Anume termenul de *minor* trebuie să fie evaluat și interpretat uniform în baza cadrului normativ în vigoare.

3. În ceea ce privește textul propriu-zis al C. pen. al RM, se identifică incoerențe profunde legate de utilizarea diferită a termenilor ce se referă la aceeași categorie juridică – *minori*, ori la noțiuni lega-

te nemijlocit de diferite categorii de vârstă.

4. În 33 cazuri se indică la termenul generic **minor/minori**. Semnificația acestui termen nu ar crea impedimente aplicative, dacă nu ar fi determinate alte corelații tehnice adoptate.

5. Nu este clară realitatea prevederii de către legiuitor în mod expres, în 4 cazuri, a sintagmei **persoană în vârstă de pînă la 18 ani**, deși titlul normei pune accentul pe **minor**.

6. Nu este justificată și abordarea legiuitorului din Republica Moldova care, utilizînd termenii *copil* și *minor*, le egalează, dar nu întotdeauna. În fapt, în cazul infracțiunii de recurgere la prostituția practică de un copil, legiuitorul operează cu termenul de **copil** în conținutul titlului normei, iar în conținut se indică la **persoana care nu a împlinit vârsta de 18 ani**.

7. Într-un caz, legiuitorul din Republica Moldova indică, în mod alternativ, la categoria de *minor* și la cea *copil în vârstă de pînă la 8 ani*. Această distincție nu este justificată pe măsura admiterii uzului unor asemenea noțiuni precum *persoană în vârstă de pînă la 18 ani*, *copil* – ca persoană în vârstă de pînă la 18 ani, *minor*.

8. În 4 situații normative se admite o diferențiere între noțiunea de **minor** și cea de **tineret**. Este cunoscut faptul că majoritatea persoanelor sînt implicate în construirea la o vîrstă minoră sau, deși a atins majoratul, este tînăr. Însă absența unor previziuni normative referitoare la conținutul termenului *tînăr* denaturează caracterul previzibil al normei.

9. Pentru a releva semnificația unui început de vîrstă a minorului/copilului, este necesar a indica la utilizarea, într-un context normativ, a noțiunii de **copil nou-născut** (art. 147 C. pen. al RM). Aici este important a contura ideea că noțiunea de **copil** este utilizată pentru a preciza gradul de rudenie, și nu vârsta, iar sintagma **nou-născut** subliniază anume elementul de vîrstă.

Referințe bibliografice

1. Codul penal al Republicii Moldova, nr. 985 din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 72-74 din 14.04.2009, art. 195. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&id=331268>. Vizitat: 15.02.2015.

2. Codul penal al României din 17 iulie 2009 (actualizat în 2014). Legea nr. 286. În: Monitorul Oficial al României nr. 510 din 24.07.2009. În vigoare din 1.02.2014. Forma actualizată valabilă din 3.02.2014. <http://e-juridic.manager.ro/articole/codul-penal-actualizat-2014-14489.html>. Vizitat: 15.02.2014.

3. Grah W. Giles. Adiministrarea justiției în comunitate. Standarde și reglementări internaționale. Ediția a II-a. București: Editura Expert, 2001, 330 p.

4. Астемиров З. А. Уголовная ответственность и наказание несовершеннолетних. Под редакцией Н. А. Стручкова. Москва: Научно-исследовательский и редакционно-издательский отдел, 1970, 126 с.

5. Pop T. Drept penal comparat. Partea generală. Vol. II. Cluj: Institutul de Arte Grafice „Ardeaulul”, 1923, 914 p.

6. Dongoroz V., Kahane S., Oancea I. ș.a. Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea generală. Vol. II. Ediția a II-a. București: Editura Academiei Române, 2003, 456 p.

7. Dongoroz V. Drept penal. București, 1939, 772 p.

8. Codul familiei al Republicii Moldova nr. 1316 din 26.10.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 47-48 din 26.04.2001, art. 210.

9. Codul civil al Republicii Moldova, nr. 1107 din 6.06.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 82-86 din 22.06.2002, art. 661.

10. Țurcanu N. Aspecte privind condițiile necesare angajării răspunderii pentru prejudiciul cauzat de copiii minori. În: Revista Națională de Drept, 2003, nr. 8, p. 47.

11. Brînză S., Stati V. Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. I. Chișinău: S.n., 2015, 1328 p.

12. Borodac A. Manual de drept penal. Partea specială. Chișinău: S.n., 2004, 622 p.

Recenzent:
Valeriu CUȘNIR,
doctor habilitat în drept,
profesor universitar

ПРОБЛЕМЫ ОРГАНИЗАЦИИ МЕСТНЫХ ОБЩИХ СУДОВ КАК ОСНОВНОГО ЗВЕНА СУДЕБНОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ

Ирина ДЕМЬЯНЕНКО,

соискатель кафедры организации судебных и правоохранительных органов Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого (Украина)

SUMMARY

Problems of the organization of local general courts are investigated. The place and a role of these courts in judicial system of Ukraine is defined. Options of reforming of system of local general courts are considered. Prospects of improvement of the organization of local general courts in the context of judicial and legal reform in Ukraine are defined. Author's changes in the legislation of Ukraine on judicial system for the purpose of its improvement and increase of efficiency of activity of local general courts are offered.

Keywords: local courts, judicial system, judicial and legal reform, organization of work of court.

* * *

Исследуются проблемы организации местных общих судов. Определяется место и роль этих судов в судебной системе Украины. Рассматриваются варианты реформирования системы местных общих судов. Определяются перспективы усовершенствования организации местных общих судов в контексте судебно-правовой реформы в Украине. Предлагаются авторские изменения в законодательство Украины о судостроительстве с целью его совершенствования и повышения эффективности деятельности местных общих судов.

Ключевые слова: местные суды, судебная система, судебно-правовая реформа, судостроительство, организация работы суда.

Постановка проблемы. В контексте судебно-правовой реформы особое значение приобретает совершенствование судебной системы Украины. Основным звеном последней являются местные общие суды, несущие наибольший объем нагрузки по рассмотрению судебных дел и материалов. В связи с этим тема организации местных общих судов становится особо значимой и актуальной.

Состояние исследования. Проведенное в данной статье исследование базируется на теоретических работах украинских и зарубежных ученых, касающихся как в целом проблем судостроительства и организации судебной системы, так и вопросов функционирования местных общих судов в частности. При этом к первой группе исследователей можно отнести достаточно большое число ученых (Р. О. Куйбида, И. Е. Ма-

рочкин, Л. М. Москвич, И. В. Назаров, В. В. Сердюк и др.), тогда как ученых, предметно занимавшихся проблемами организации и деятельности местных судов, намного меньше (в частности, этим вопросам была посвящена диссертация С. Г. Штогуна). Таким образом, в сфере научного исследования данной темы имеются существенные пробелы.

Целью и задачей научной статьи является определение основных вариантов реформирования местных общих судов и на основе критического их анализа поиск наиболее оптимальной модели организации этих судов.

Изложение основного материала исследования. По единодушному мнению исследователей, местные общие суды являются основным и наиболее многочисленным звеном судебной системы [1, с. 54], поскольку они составляют подавляющее